

Reformy Márie Terézie

Reformy Márie Terézie Pragmatickou sankciou sa otvorila cesta na trón dcére Karola VI. Márii Terézii (1740 – 1780). Od začiatku musela mladá panovníčka riešiť zložité, predovšetkým medzinárodné konflikty. Boj o habsburské dedičstvo začal pruský kráľ Fridrich II. útokom na bohaté priemyselné Sliezsko. Keď sa Fridrich II. zmocnil Sliezska, Rakúsko utvorilo proti nemu koalíciu s Francúzskom, Saskom a Ruskom. Spojencom Pruska bolo Anglicko. Začala sa tzv. sedemročná vojna (1756 – 1763). Po podpísaní mieru /1763/ získalo Prusko natrvalo Sliezsko. Šikovnou diplomaciou sa jej však podarilo dosiahnuť zvolenie jej manžela Františka Lotrinského za nemeckého cisára. Počas vojen sa naplno prejavila vnútorná slabosť monarchie, žalostný stav financií a armády. Neúspechy vo vojne tiež naznačili, že zaostaná habsburská monarchia nemôže súperiť s hospodársky rozvinutejšími krajinami. Mária Terézia bola schopná a energická panovníčka. Osobne rozhodovala o všetkých významných zmenách. Za pomoci početných poradcov začala uskutočňovať reformu celej krajiny s úmyslom centralizovať štát, ale súčasne aj modernizovať a priblížiť ho vyspelejším západoeurópskym monarchiám. Túto úlohu mal splniť osvietenský absolutizmus. Všetko malo slúžiť rozvoju krajiny. Štátu sa mali podriaďovať záujmy jednotlivcov, ale na druhej strane centrálny štát s neobmedzenou mocou panovníka mal zasa slúžiť občanom. Pri riešení problémov národného hospodárstva vystupovali do popredia teórie merkantilizmu a fyziokratizmu. Fyziokratizmus uprednostňoval rozvoj poľnohospodárstva, merkantilizmus kladol dôraz na rozvoj priemyselnej výroby a obchodu. o centralizmus o v Uhorsku roku 1767 vydala Mária Terézia urbáriálny patent. Patent určoval povinnosti poddaných voči vrchnosti a práva vrchnosti voči poddaným. Boli určené naturálne dávky, výška roboty, tresty za priestupky. Urbár bol súpisom všetkej rustikálnej /poddanskej/ pôdy a presne zachytával veľkosť jednotlivých pozemkov, ktoré mali roľníci v užívaní. Veľmi dôležitou súčasťou reformného úsilia Márie Terézie i jej syna Jozefa II. bola reforma školstva. Pri reformách sa vychádzalo z osvietenských myšlienok, že škola má vychovávať nielen dobrých kresťanov, ale aj dobrých občanov a že vzdelanie treba sprístupniť každému bez ohľadu na pôvod. o 1753 – reforma Trnavskej univerzity podľa vzoru Viedenskej univerzity. Mária Terézia vzala univerzitu pod svoju ochranu, čo znamenalo poštátnenie dovtedy jezuitskej univerzity. Trnavská univerzita sa stala centrom vedeckého života v Uhorsku. Roku 1777 bola univerzita premiestnená do Budína. o Banícka škola v Banskej Štiavnici od 1735. Založila ju Mária Terézia dekrétom v roku 1762 a od roku 1770 mala oficiálny názov Banská akadémia. Získala si svetovú povesť a stala sa vzorom pre zakladanie vysokých technických škôl v celej Európe. /1. vysoká banská škola na svete/ Vrcholom reformného úsilia Márie Terézie v školstve bol návrh na organizáciu školstva – Ratio educationis z roku 1777. Na tejto reforme sa významne podieľal aj vzdelaný Slovák Adam František Kollár. Vytvorila sa jednotná školská sústava pre Uhorsko - od základných škôl až po univerzitu. o pri každej fare sa mala pre roľníkov zriadiť tzv. triviálna škola s troma vyučovacími predmetmi: čítanie, písanie a rátanie. V krajských mestách sa zriaďovali školy hlavné pre remeselníkov a obchodníkov a v vo veľkých mestách školy normálne s prípravkami pre učiteľov. Na týchto školách sa malo vyučovať v reči príslušnej národnosti. Ratio educationis uvádza v Uhorsku sedem národností. o vyššiu kategóriu tvorili školy latinské o tretí stupeň predstavovali akadémie o univerzity – najvyšší samostatný typ vysokej školy Po smrti Márie Terézie nastúpil na trón jej syn Jozef II., ktorý bol už za jej života spoluvládcom a nemeckým cisárom. Bol to vzdelaný a rozhľadený muž, ktorý pokračoval v reformnom úsilí svojej matky. Jeho najvýznamnejšími reformami boli: 1. Tolerančný patent z roku 1781 2. zrušenie nevoľníctva roku 1785 Tolerančný patent vyhlasoval občiansku rovnoprávnosť pre všetkých príslušníkov kresťanských vierovyznaní a umožňoval kresťanom – nekatolíkom verejne vykonávať náboženské obrady. Zrušenie nevoľníctva znamenalo odstránenie osobnej závislosti roľníka od zemepána. Tak padla pripútanosť roľníka k pôde. Poddaní mohli odísť z veľkostatku, mohli uzatvárať manželstvá mimo svojho panstva, dávať deti na remeslá a štúdiá. Reformy Jozefa II. – zavádzanie centralizmu = odpor formujúceho sa maďarského nacionalizmu. Jozefove

reformy hlboko zasiahli aj do cirkevného života. Sám bol veriaci katolík no usiloval sa cirkevný život a vieru zladať s osvieteneckými myšlienkami. Zrušil kláštory žobravých mníšskych reholí a majetok kláštorov použil na školské a charitatívne účely. Absolutizmus, centralizácia a germanizácia = Jozef II. bol nútený ku koncu svojho života odvolať všetky svoje reformy okrem Tolerančného patentu a zrušenia nevoľníctva. Zachovala sa legenda, podľa ktorej si umierajúci cisár žiadal vytesať na svoj hrob nápis: „Tu leží Jozef, ktorý mnoho chcel a ktorému sa nič nepodarilo.“